

pen ezért a törekvések egy része KISZ-ellenes".

m Mostanában ifjuság-politikai fórumokon, az érdekképviselőknél stb. egyre gyakrabban halljuk: igen, ez szép...de van-e garancia? Mi a garancia? Korcsog András így fogalmazott: "A garancia a parlament által hozandó intézkedések végrehajtására a világpiaci kihívás: ma már egyik legfontosabb feltétele a továbblépésnek a m i n ő s é g i szakember."

Kokas Károly

Néhány megjegyzés az egyetemista fiatalok értelmiségivé válásáról

Az egyetemet olyan intézménynek vélem, mely egyrészt magasan képzett szakembereket képez, másrészt ezzel szoros összefüggésben értelmiségi feladatok ellátására "neveli" a fiatalokat. Tehát értelmiségi szakembereket ad a társadalomnak.

Az értelmiség fogalmának funkcionalista, szociológiai meghatározói közül legfontosabb a kulturateremtés, az értékek alkotása, továbbfejlesztése, közvetítő megőrzése. Amelyeknek párosulniuk kell a réteg tagjainak társadalmi- és gazdaságszervező feladataival is.

E funkciók betöltése két szinten egymással párhuzamosan, egymástól kiegészítve folyik. Az elvek, elképzelések, az értelmiségi mindennapjait közvetlenül nem érintő szférában, pl. bizonyos folyamatok támogatásában, vizsgálatában merül ki. Másik szint a mindennapok, a munkahely, a család, a baráti kör. Itt az egyén konkrét cselekvése, sajátos értékei jutnak kifejeződésre.

Vajon az egyetem légköre milyen irányba orientálja az oda bekerülő fiatalokat? Az elsőéves hallgatók milyen közegbe kerülnek, ki és mi fogadja őket s vajon milyen tervekkel és ideákkal hagyják majd el az egyetemet?

Távol álljon tőlem, hogy a fentiekre egyértelmű választ adjak. Csupán arra vállalkozhatom, hogy féléves tapasztalataimat összegzem egy elsőéves szemszögéből.

Az egyetemre felvételt nyert fiatalok különböző környezetből, más-más elképzeléssel, mentalitással, tapasztalatokkal érkeznek. Azt gondolhatnánk, hogy az "értékrendek" terén meglévő különbségek elsősorban a származásból adódóan jönnek létre. A tapasztalatok inkább azt mutatják, hogy a Budapestről származó hallgatók és a vidékiek között mutatkoznak a legélesebb különbségek. Ez az életvitelben, a világról alkotott képben mutatkozik meg leginkább. A budapestiek kis csoportja tájékozottabbnak, felkészültebbnek tűnik, mint a vidéki gimnáziumokból végzett társaik. Természetesen vannak a nem "pestiek" között is olyanok, akik számára Ottlik és Eszterházy nem ismeretlen. Bennük azonban él valamiféle vágy Pest után, hol úgy érzik, hogy nyitva áll a kulturális élet "tág mezője".

Harmadsorban azok nagy csoportjai léteznek, akik keresik helyüket, próbálják az otthonról hozott elképzeléseiket megvalósítani. Ez talán több-kevesebb sikerrel sikerül is - vagy egy más, de nem magasabb minőségi fokon újratermelik otthonuk, esetenként dohos szellemi életét. Nekik a legnehezebb, ők kapják a legkevesebb segítséget. Nagyon rossz kifejezéssel élve: lehet, hogy belőlük lesz majdan a "néma tömeg"? De vajon tényleg olyan néma és szürke e fiatalok belső, felszínre soha nem kerülő élete?

A kialakuló csoportokat - melyek még nem közösségi szerveződések - általában az egyetemhez való viszony, ill. a tanulócsoporthoz beosztás határozza meg. Milyen különböző viszony alakulhat ki az elsőévesekben?

Legjellemzőbb az ambíciózus, minden szelekció nélkül teljességre törekvő, állandó győtrődésekkel tele "tanulás". Ezentúl azonban különböző árnyalatokat fedezhetünk fel.

Vannak olyanok, akik az egyetemet a tudomány tiszta szentélyének vélik. Egyetlen céljuk van tehát: a követelményeknek való megfelelés.

Mások "tökrázásnak" vélik az egyetemet. Vagy egy speciális - általában minden kötelező dolgon kívüli - terület érdekli őket. Másoknál még e speciális érdeklődés sincs meg, s egy cinikus vállalkozásból intézik el a tanulást.

A következő beállítódás azoké, akik megpróbálnak érdeklődési területüknek megfelelő dolgokban elmélyülni, de a követelmények teljesítését sem hagyják figyelmen kívül.

Természetesen a fenti alternatívák csak árnyáltan és sok-sok összetevő kíséretében jelennek meg. A felsőbb évfolyamokban a konturok élesedhetnek.

Az intézmény által diktált normák és követelmények mellett az idő haladtával egyre fontosabb szerepet kap az "értelmiségi feladatokra" történő felkészülés. Ez természetesen csak annyit jelenthet, hogy létezik egy olyan közeg a hallgató számára, mely elképzeléseit, véleményét, gondolatait, tehát saját világlátásának alakító tényezőit kontrolálná, ezek változásaira visszajelzéseket kapna. Természetesen a társaival folytatott konstruktív viták és beszélgetések által. Van-e ilyen közeg az elsőéves hallgatók számára?

Ki keres - talán - talál, Mindenesetre nehéz ilyen társaságot találni. Érthetetlen, hogyha létezik a PEB, miért nincs olyan csoport, amely a már felvetett bailleszkedését, kapcsolatteremtési törekvéseit támogatná?

Vajon elvárható-e, hogy mindenkiben tudatosuljon a kapcsolatok keresésének igénye? Ennek hiányában jönnek létre évfolyamon belül, de különösen a kollégiumokban zárt csoportocskák. Ennek hatására jönnek létre a vizsgák előtti egymás félelem ézéseit szügeráló lelkiizések. A társak magánéletének állandó figyelemmel kísérése. A "titoknélküliség" személyiségromboló hatása. Nem lenne-e jobb, ha ezekbe a csoportokba más évfolyamok hallgatói is bekerülnének? Avagy néhány "megfelelő" felsőbbéves is lakna egy-egy elsőéves szobájában?

Más csoportok a kihívásokkal szemben a Bermuda-háromszög / Sárkány, Béke, Gödör/ "menekülnek", az eseményeket cinikus nyugalommal figyelve húzódnak a még nem értett zsenik parnasszusára.

Mindenféle társadalmi közeg csoportokba integrálja tagjait. Elfogadtatja azokkal sajátos normáit és értékeit. Az egyetemen a személyes kapcsolatok mellett a kari közélet szolgálhatná mindezt. Mégis a diáksparlamenteken csak elvétve fedezhettünk fel első arcokat. Miért? Voltak olyanok, akik nem is tanácsolták a részvételt az elsősöknek. Sok elsőéves nem is tudott róla, vagy nem is értette, érthette, hogy mi ott az ő keresnivalója.

Tehát talán mindennek oka a felsőbbévesek nemtörődömsége? Ennél fontosabb, hogy az elsősök számára nem volt "nyilvánosság". Nem tudták, hogy milyen közélet folyik a karon. Egyszerűen azt sem tudták, hogy milyen irányba tapogatózzanak, vagy milyen mintákat kövessenek, követhetnek. A fentiekből adódik, hogy ilyesmit nem is ismertek.

Akkor talán egy néma, szürke/stb./ tömeg áll előttünk? Ez nem igaz, hisz mindenkinek vannak sajátos elképzelései és céljai. Csakhogy mindezek nem jutnak, juthatnak nagyobb nyilvánosság elé. Gyakran beszélnek arról, hogy teljes atomozáció, értékzavar stb. Létezik az egyetemenisták között, avagy divatos, leegyszerűsítő semmitmondásként: nincsenek közösségek. A tapasztalatok - hisz ilyenekben élünk - azt mutatják, hogy léteznek érdekközösségek, összejáró társaságok, csak nincs egy olyan keret, ahol ezek a nyilvánosság elé úgy léphetnének, hogy a későbbiekben is megőrizhetnék spontaneitásukat. Ezek a csoportok a háttérben jobbra irtóznak az ideológizálgatástól, a belemagyarázástól. Ha elől lépnek, azonban kénytelenek ebbe a kényszeredett zubbonyba belebujni. Hisz nálunk a közgondolkodás nehezen tudja tolerálni a spontánul összejevő emberek gyülekezeteit, amelyek általában környezetük kritikájával teremtik meg saját identitásukat. Tehát szakítani kellene végre már azzal a szemlélettel, "mely minden társadalmi jelenséget, csoportosulást, direktén politikaiként kezel, és az éppen aktuális politikai irányvonal által megkivánt szervezeti és gondolati sémák közé próbál beszorítani", s nem engedi kibontakozni a közösségi létformák sokszínű, sokféle típusát saját törvényszerűsége szerint. /Itt azonban meg kell jegyezni, hogy magának e lapnak a megléte is kifejezésre juttat más tendenciákat az irányítás részéről. A kérdés talán úgy merülhetne föl: vajon miért nem tudhatnak az elsőévesek a változtatni akaró törekvésekről?/ Természet szerint, ha bűnös dolog a spontaneitás és a döntések egy központi - a mikroközösségek világára nem is figyelhető - vezetés kezében vannak, az adott társadalmi közeg velejárója az atomizáció, a realitástól távolodó individualizálódás.

A másik súlyos problémát a minták, az értékek közvetítésében látom. Ha a hallgató, az egyén egy általa minőségileg fejlettebbnek tartott kulturális közeget fe-

dez fel, megpróbálja magáévátanni. Az egyetem esetében e téren a "magas kultúra" dominál. Az, amely a 70-es években egyre inkább magába fordult, és sajátos kifejezési eszközeinek, mondanivalójának értelmezése a "széles néptömegek" számára már-már járhatatlan út. /Szilágyi Ákos: A 70-es évek konzervatizmusa/

A hallgatók jórésze vidéki, nem értelmiségi származású. Mindeddig "nem-értelmiségi" közegben élt, ott szerezte meg első tapasztalatait, ott választott követendő mintákat. Akkor ez miért nem jut kifejeződésre az egyetemen? Miért érzik úgy, hogy kettős világban élnek? Miért van az, hogy nehezen tudnak elbeszélgetni otthon maradt, már családot alapított ált. iskolai társaikkal? S ha megkérdezik tőle, hogy miért nem szereti Szilvásit és Piedone-t, nem tud rá mit válaszolni. Miért van az, hogy a gyerekkori élményeiket /nem pusztán pszichikai okokból/ csak hosszabb ismeretség után tárják fel? Lehetne még sorolni e zavaros állapot valós problémáit.

De a veszélyre akkor döbbenünk rá, ha tudjuk, hogy "igazi demokratikus rendszer nem maradhat fenn, nem fejlődhet a társadalom alapját képező osztályokból közvetlenül származó, demokratikusan felnevelt saját értelmiség nélkül"/Kardos László/.

De nem azzal találkozunk-e, hogy a nem értelmiségi környezetből származó fiatal értelmiségiek törekednek leginkább a nagyvárosi kultúra /jelentős részük: a tömegkultúra/ elsajátítására. S hova tűnnek el a valóságos vidéki élethelyzetek, sorsok, problémák még egy vidéki egyetemen is? Tehát miért nincsenek az egyetemeken sajátos "népi" világukat "harsogó" ifjak?

Természetesen van erre is divatos válasz: a társadalmi mobilitás lelassulásának ténye. No és a népi írók, a harmincas évek Szegedi Fiatalok Művészeti Kolégiuma?

Talán magyarázatul szolgálhat Budapest, "a nagyváros" monopóliuma a kulturális életben. S természetesen azzal jár, hogy az "egyetlen" nagyváros sajátos problémái egyből országossá transzformálódnak. Másik indokként nem szabad elfelejtenünk, hogy a fényes szelek nemzedékének gyermekei - még ha a szelek nem is fujnak már annyira - átveszik apáik "pozícióit".

Ennek megszüntetését azonban nem köthetjük valamiféle "rohamos" mobilizációhoz. Sokkal inkább a szakértelem előtérbe kerülése a társadalomban, a termelésben és a kultúrában, a produktum szerinti demokratikus értékelés az, amely a kulturális nyilvánosság megreakcióit csökkentheti, megszüntetheti.

Ezek lennének azok a gondolatok, amelyeket fontosnak tartok egy intenzívebb helyi közéletért munkálkodó lap oldalaira.

B. N.

ÉRTESETES

arról, hogy a Filozófiai, Politikai Gazdaságtani, Szociológiai, Tudományos Szocializmus tanszékek könyvtárainak működése - halaszthatatlan költözésük, majd egyesítésük és rendezésük miatt - 1982 márc. 31-ig szünetel. Az egyesített könyvtár új helyén - Petőfi sgt. 30-34. IV. em. - április 1-től nyílik meg. A huzamosabb ideig tartó belső munkálatok miatt egyelőre csak az olvasóterem kezdi meg működését a fenti időponttól, ahol kizárólag helyben olvashatók a kiadványok. A kölcsönző tevékenység 1982. szept. 15-től indul meg.

Az oktatókat és hallgatókat arra kérjük, hogy a felsorolt tanszékek gyűjtőkörébe tartozó kiadványokat a jelzett időszakban, mindenekelőtt a Központi Könyvtár könyv-és folyóirat-olvasótermében vegyék igénybe. E kiadványok kölcsönzését a Központi Könyvtár kölcsönző szolgálata biztosítja.